

РОЗДІЛ 4. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

EDUCATIONAL DISCIPLINE "PSYCHOLOGY OF CHILDREN" IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PRE-SCHOOL EDUCATION

У статті розкрито зміст підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти на основі вивчення навчальної дисципліни «Психологія дитяча» для здобувачів освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Наведено аналіз змісту, теоретичних і практичних аспектів викладання навчальної дисципліни здобувачам освіти денної форми навчання факультету дошкільної та технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету. Окреслено шляхи реалізації освітнього процесу, що сприяють підготовці майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, майбутній вихователь закладу дошкільної освіти, навчальна дисципліна, психологія дитяча, дитинство.

факультета дошкільного і технологічного образования Криворожского государственного педагогического университета. Показаны пути реализации образовательного процесса, которые способствуют подготовке будущих воспитателей учреждений дошкольных заведений.

Ключевые слова: дошкольное образование, будущий воспитатель учреждения дошкольных заведений, учебная дисциплина, психология детская, детство.

The article describes the content of the training of future teachers of the institution of pre-school education on the basis of the study of the discipline "Psychology of children" for the students of the specialty 012 "Pre-school education". The analysis of the content, theoretical and practical aspects of teaching the curriculum to the full-time students of the Faculty of Pre-school and Technology Education of Kryvyi Rih State Pedagogical University is given. The ways of realization of educational process which promote preparation of the future teachers of the institution of pre-school education are outlined.

Key words: pre-school education, future teacher of pre-school establishments, educational discipline, psychology of children, childhood.

УДК 378:373.2.011.3-051]:159.922.7

Суютинова К.Є.,
канд. пед. наук,
старший викладач
кафедри дошкільної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

В статье раскрывается содержание подготовки будущих воспитателей учреждений дошкольных заведений на основе изучения учебной дисциплины «Психология детская» для студентов специальности 012 «Дошкольное образование». Подано анализ содержания, теоретических и практических аспектов преподавания дисциплины студентам дневной формы обучения

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Згідно з європейським вектором розвитку України та процесів, які відбуваються в сучасному суспільстві (трансформації, глобалізації, інтеграції), виникають вимоги, які вимагають якісних змін під час підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти. У закладах вищої освіти професійна підготовка повинна передбачати засвоєння теоретичних знань поряд із застосуванням знань і вмінь на практиці.

Сучасній Україні потрібні конкурентоспроможні фахівці дошкільного профілю, адже вихователі мають справу з молодим поколінням і формують разом із батьками гармонійно розвинену особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Законодавчо-нормативною основою функціонування сучасної дошкільної освіти є такі основні документи: закони України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2018), Конвенція про права дитини (1989), Базовий компонент дошкільної освіти (2012), Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності

дошкільної та початкової освіти (2018), Інструктивно-методичні рекомендації «Про особливості організації діяльності закладів дошкільної освіти в 2018/2019 навчальному році» (2018), «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» (2017), «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (2017), наказ «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину в дошкільних навчальних закладах різних типів і форм власності (2015), Типові штатні нормативи закладів дошкільної освіти (2010) тощо.

Згідно із ст. 10 Закону України «Про освіту» (2017) дошкільна освіта є першим неодмінним складником системи освіти. Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок (ст. 11). Отже, проблема професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі –

ЗДО) посідає вагоме місце в педагогічній науці. Важливість дошкільної освіти складно переоцінити. Професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО має здійснюватися шляхом формування конкретних професійних умінь, знань, навичок у певних психолого-педагогічних умовах.

Різні аспекти фахового становлення майбутнього вихователя досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, В. Бенера, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Н. Денисенко, Т. Жаровцева, Л. Завгородня, Є. Карпова, Н. Ковалевська, Н. Лисенко, І. Луценко, М. Машовець, І. Паласевич, Г. Підкурманна, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Г. Сухорукова та інші вчені. Загальні основи розвитку професійно-педагогічної діяльності вихователя ЗДО розглядали А. Богуш, О. Богініч, І. Дичківська, Т. Книш, О. Кононко, К. Крутій, Е. Панько, Л. Соловійова-Нікітіна, Т. Танько та інші науковці. Проте залишаються аспекти, які донині не знайшли належного наукового висвітлення.

Мета статті – обґрунтувати зміст і методичні засади викладання дисципліни «Психологія дитяча» здобувачам освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Виклад основного матеріалу. Зміст навчання здобувачів вищої освіти ступеня вищої освіти «бакалавр» Криворізького державного педагогічного університету поділяється на нормативну та варіативну частини. Предмети нормативної частини об'єднані в цикли загальної, професійної, професійної науково-предметної та практичної підготовки. Варіативна частина змісту навчання передбачає дисципліни вільного вибору студента та може змінюватися щороку за рішенням ученої ради університету.

Аналіз навчального плану 2016 року спеціальності «Дошкільна освіта», який є основним документом, що визначає зміст цього напрямку в закладі вищої освіти, засвідчив, що дисципліна «Психологія дитяча» входить до нормативної частини психолого-педагогічної та методичної підготовки. З'ясовано, що вивчення навчальних дисциплін нормативної частини на I–IV курсах психолого-педагогічної та методичної підготовки («Основи педагогічної майстерності», «Загальна психологія», «Загальна педагогіка», «Основи наукових досліджень», «Історія педагогіки», «Педагогіка дошкільна», «Інноваційні педагогічні технології в дошкільній освіті») дає здобувачам вищої освіти базові теоретичні та практичні знання, які під час вивчення дисципліни «Психологія дитяча» допомагають логічно і послідовно усвідомити сутність формування особистості дитини передшкільного віку, особливості вікових періодів і провідних видів діяльності дитини.

Згідно з навчальним планом 2016 року денного відділення, навчальна дисципліна «Психологія дитяча» викладається здобувачам освіти

на II–IV курсах. Загальний обсяг становить 330 годин, з них лекцій – 84 години, практичних занять – 86 годин, самостійна робота – 160 годин.

Проаналізуємо мету, завдання, знання та уміння здобувачів освіти, якими вони повинні оволодіти в ході навчальної дисципліни, теми, які передбачено, на розвиток та самовдосконалення майбутніх вихователів ЗДО.

Метою дисципліни «Психологія дитяча» є підготовка компетентного фахівця – професіонала, здатного до багатоваріантної педагогічної діяльності, спроможного творчо реалізувати завдання освітнього процесу дошкільної освіти з урахуванням закономірностей психічного розвитку дитини, формування її особистісних якостей на різних вікових етапах передшкільного дитинства.

Серед завдань курсу визначено таке: засвоєння теоретичних основ про вікові особливості розвитку психіки та особистості; врахування їх під час здійснення індивідуального підходу до дітей та організації освітнього процесу; з'ясування принципів, методів, стану та структури психології дитячої; засвоєння сутності основних етапів психічного розвитку, вікових та індивідуальних особливостей психіки дитини тощо.

Окреслено вимоги до знань і вмінь майбутніх вихователів. Зокрема, здобувачі освіти повинні знати таке:

- сутність предмета психології дитячої;
- методи наукового дослідження особливостей психічного розвитку дитини в ранньому та передшкільному віці;
- специфіку формування особистості дошкільника, його самосвідомості, мотиваційної сфери та інше;
- характеристику психологічної готовності дитини до навчання у школі та її роль у подальшому розвитку особистості, методи її визначення.
- Здобувачі освіти повинні вміти таке:
  - на основі знань законів функціонування психічних явищ оцінювати та приймати відповідні рішення в ситуаціях, що вимагають застосування аспектів психологічної компетентності;
  - аналізувати сучасні психологічні дослідження з метою впровадження їхніх результатів у повсякденну професійну діяльність;
  - використовувати теоретичні знання для аналізу, оцінювання та прогнозування поведінки здобувачів дошкільної освіти;
  - методологічно виправдано користуватися психодіагностичним інструментарієм для знаходження індивідуального та диференційованого підходу до дитини, усвідомлення закономірностей та особливостей поведінки здобувачів освіти, їхнього психічного стану та специфіки пізнавальної діяльності;
  - складати психолого-педагогічні рекомендації вихователям, батькам щодо виховання дітей;

- складати психолого-педагогічні характеристики розвитку дитини певного вікового періоду;
- актуалізувати знання психології дитячої під час вивчення інших дисциплін.

Міждисциплінарні зв'язки із загальною психологією, віковою психологією, педагогічною психологією, соціальною психологією, історією психології, педагогікою (загальною, дошкільною, теорією та методикою виховання, дидактикою), педагогічною майстерністю, теорією і методикою співпраці з родинами, теорією і методикою розвитку рідної мови та з іншими науками, які спрямовані на формування професійно компетентного вихователя ЗДО.

Програма навчальної дисципліни «Психологія дитяча» складається із 5 модулів:

- «Загальні закономірності психічного розвитку дитини»;
- «Психічний розвиток немовляти (від народження до 1 року)»;
- «Психічний розвиток особистості на етапі раннього дитинства (від 1 до 3 років)»;
- «Психічний розвиток особистості дитини дошкільного віку (від 3 до 6–7 років)»;
- «Психологічна діяльність вихователя та практичного психолога в ЗДО».

Зміст першого модуля розкриває сутність навчальної дисципліни, знайомить із предметом і завданнями, принципами, методами психології дитячої; значенням психології дитячої в практичній діяльності вихователя ЗДО; історією становлення та розвитку психології дитячої; періодизацією дитинства; основними теоріями розвитку дитини: біогенетичною, психоаналітичною, теорією соціального навчання, когнітивним підходом, концепцією діалектичного характеру розвитку, теорією розвитку вищих психічних функцій, діяльнісною теорією; роллю гри та діяльності у психічному розвитку особистості. Метою першого модуля є ознайомити здобувачів освіти з навчальною дисципліною «Психологія дитяча», основними ключовими поняттями, які допоможуть зрозуміти його сутність і важливість у передшкільному дитинстві.

Унаслідок вивчення другого модуля здобувачі освіти вивчають пренатальний розвиток індивіда, початок психічного життя майбутньої дитини у пренатальному періоді; філософію вагітності; харчування та режим матері в період вагітності; психічний розвиток у період новонародженості; зміст кризи народження; безумовні та умовні рефлексії; сенсорні можливості новонародженої дитини; психічний розвиток немовляти; основні психічні новоутворення; становлення потреби спілкування з дорослим; пізнавальний розвиток немовляти: сприйняття, увага, пам'ять, передумови розвитку мовлення; психологічні аспекти навчання й виховання дітей протягом першого року життя; фізіолого-гігієнічні основи виховання здорової дитини

протягом першого року життя; становлення особистості протягом першого року життя.

У третьому модулі здобувачі освіти оволодівають знаннями про загальні закономірності психічного розвитку дитини раннього віку: анатомо-фізіологічні ознаки дітей раннього віку; соціальну ситуацію розвитку; опанування прямою ходьбою та її значення у розвитку дитини раннього віку; провідна діяльність раннього дитинства та продуктивні види діяльності притаманні ранньому віку, їхня специфіка; спілкування дитини з дорослими та однолітками; вивчають розвиток психічних процесів, розвиток емоційної та вольової сфер, специфіку діяльності дитини раннього віку, соціальну поведінку дітей, особливості адаптації дітей раннього віку до ЗДО.

Четвертий модуль дає знання про загальні закономірності психічного розвитку дошкільника; специфіку його діяльності; розвиток спілкування дошкільників із дорослими та однолітками; розвиток психічних процесів у передшкільному дитинстві; про психостатевий розвиток; психологічну готовність дитини до школи.

Унаслідок вивчення п'ятого модуля здобувачі освіти знайомляться із психологією діяльності вихователя в ЗДО; психологічною грамотністю та психологічною культурою батьків; організацією психологічної служби в ЗДО, а саме: основними законодавчими актами, нормативними документами, які регламентують і забезпечують діяльність Національної системи соціально-психологічної служби України; метою і завданнями психологічного супроводу психологічної служби ЗДО, основними видами діяльності практичного психолога системи освіти, особистісними та професійними якостями працівника психологічної служби.

Лекції у межах вивчення навчальної дисципліни «Психологія дитяча» мають свої особливості. Ми використовуємо різні види лекцій: вступна лекція, оглядові лекції, лекція-візуалізація, лекція-бесіда. Наприклад, до лекції № 1 «Предмет та історія психології дитячої» підготовлено презентацію, яка відображає предмет, завдання, принципи психології дитячої, історію становлення та розвитку психології дитячої. Під час вивчення теми № 5 «Пренатальний розвиток індивіда» переглядаємо фільм про 40 тижнів вагітності, переглядаємо презентацію про книги для майбутніх мам. Темою № 23 «Фізіолого-гігієнічні основи виховання здорової дитини раннього віку» передбачено презентацію про показники здоров'я, загартовувальні процедури, режим дня дитини раннього віку, принципи побудови режиму, культурно-гігієнічні навички.

Навчальною програмою передбачено практичні заняття та семінарські заняття. Метою практичних занять із навчального курсу є формування, поглиблення, систематизація знань студентів,

отриманих на лекційних заняттях і під час самостійної роботи, застосування їх у практичній діяльності. Наприклад, до практичних занять готують тезаурус, оформлюють картотеки, будують схему взаємозв'язку психології дитячої з іншими галузями психології, готують доповіді про видатних дослідників психології дитячої; пишуть повідомлення, доповіді, реферати (наприклад, «Аналіз продуктів діяльності як специфічний метод у психології дитячій», «Сучасні напрями досліджень у психології дитячій в Україні та за кордоном»), складають презентації, вирішують психологічні задачі, заповнюють таблиці. Наприклад, до теми «Загальні проблеми психічного розвитку особистості» здійснюють порівняльний аналіз психосоціального розвитку в теорії Е. Еріксона та стадій психосексуального розвитку в теорії З. Фрейда, викладають сутність основних теорій психічного розвитку, аналізують першоджерела (наприклад, етимологію та науковий зміст категорії вік за статтею із книги І. Кона «Дитина і суспільство»), переглядають документальні фільми.

Підготовка здобувачів освіти до практичних і семінарських занять передбачає ознайомлення з методичними рекомендаціями та матеріалами для самостійного вивчення.

Вивчення курсу «Психологія дитяча» передбачає контроль: виявлення, вимірювання та оцінювання знань, умінь здобувачів освіти. Основною дидактичною функцією контролю знань є забезпечення зворотного зв'язку між викладачем і здобувачем освіти, отримання педагогом об'єктивної інформації про ступінь засвоєння навчального матеріалу, своєчасне виявлення недоліків і про-

галин у знаннях. Програма дисципліни містить такі види контролю: проміжний контроль, поточний контроль, підсумковий контроль. Підсумковий контроль і отримання позитивної оцінки передбачає таке: а) оцінювання проміжної атестації; б) оцінювання відвідуваності занять і активності в аудиторії. Форма проведення підсумкового контролю – усна. Білет складається із 2 теоретичних запитань і вирішення психологічного завдання.

У навчальному плані 2017 року в обсязі годин відбулися зміни. Навчальна дисципліна «Психологія дитяча» викладається здобувачам освіти на III–IV курсах. Загальний обсяг становить 300 годин, з них лекцій – 62 години, практичних занять – 62 години, самостійна робота – 176 годин. Підсумковий контроль у формі екзамену передбачається в 6–8 семестрах.

Висновки. Отже, опанування здобувачами освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» змісту навчальної дисципліни «Психологія дитяча» з використанням різних форм, методів, прийомів сприятиме формуванню системи знань, умінь і навичок, які відповідають вимогам сучасності та дають змогу ефективно їх реалізувати у майбутній практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Перспективу дослідження* вбачаємо в подальшому вдосконаленні змісту та методичних аспектів викладання навчальної дисципліни. Також маємо на меті розроблення нової навчальної програми згідно з навчальним планом 2017 року; підготувати схеми і таблиці з «Психології дитячої» для здобувачів освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта», де буде викладено основний зміст навчальної дисципліни.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ЗІ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З МЕТОЮ ЇХ ТВОРЧОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОРОЗВИТКУ

THE IMPLEMENTATION OF AN INDIVIDUALLY ORIENTED APPROACH IN THE PROCESS OF CONDUCTING SEMINARS WITH STUDENTS OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS FOR THE PURPOSE OF THEIR CREATIVE SELF-IMPROVEMENT AND SELF-DEVELOPMENT

Здійснено аналіз реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі проведення семінарських занять зі студентами педагогічних закладів вищої освіти з метою їх творчого самовдосконалення та саморозвитку. Проведено ретроспекції наукових підходів до реалізації ідей особистісно орієнтованого підходу в освіті. Надано визначення поняття «семінар». Здійснено аналіз різних видів семінарських занять та доведено ефективність запровадження в практику роботи з майбутніми педагогами особистісно орієнтованого підходу в процесі їх організації.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, особистість, саморозвиток, самовдосконалення, семінарське заняття.

Проведен анализ разных видов семинарских занятий и доказана эффективность внедрения в практику работы с будущими педагогами индивидуально ориентированного подхода в процессе их организации.

Ключевые слова: индивидуально ориентированный подход, личность, саморазвитие, самосовершенствование, семинарское занятие.

The analysis of the implementation of an individually oriented approach in the process of conducting seminars with students of pedagogical higher educational establishments has been carried out for the purpose of their creative self-improvement and self-development. A retrospection of scientific approaches to the implementation of ideas of an individually oriented approach in education has been conducted. The definition of the concept of "seminar" has been given. The analysis of different types of seminars has been carried out. The effectiveness of the introduction of an individually oriented approach in training future teachers in the process of their organization has been proved.

Key words: individually oriented approach, personality, self-development, self-improvement, seminars.

Проведен анализ реализации индивидуально ориентированного подхода в процессе проведения семинарских занятий со студентами педагогических учреждений высшего образования с целью их творческого самосовершенствования и саморазвития. Проведены ретроспекции научных подходов к реализации идей индивидуально ориентированного подхода в образовании. Представлено определение понятия «семинар».

УДК 377.8

Бакуменко Т.К.,
викладач кафедри теорії та методики
дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Освітня галузь будь-якої країни має сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Проблема визначення пріоритетів цієї галузі та напрямків її реформування є головною для світової освітньої спільноти, що пов'язане з глобалізацією, варіативністю, гуманізацією, особистісною орієнтацією, інформатизацією навчання.

Внаслідок посилення демократичних тенденцій у системі дошкільної освіти провідними стали ідеї поглибленого вивчення можливостей та обставин індивідуального розвитку кожного зі студентів, створення оптимальних умов для їх саморозкриття та самореалізації, формування творчих здібностей на кожному з етапів навчання в педагогічному закладі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Пріоритетним напрямком розвитку сучасної вищої

освіти в Україні є перехід на нову гуманістично-інноваційну, особистісно орієнтовану модель, що забезпечує розвиток потенціалу кожного студента як особистості, його прагнення до творчості, запобігання феномена «навченої безпорадності», подальшої безвиході, блокування його професійного й особистісного саморозвитку та самовдосконалення.

А. Харківська підкреслює, що модель майбутнього педагога повинна визначати вимоги щодо його підготовки як суб'єкта мінімум семи видів діяльності, а саме: навчальної, виховної, наукової, інноваційної, методичної, управлінської, саморозвитку [5, с. 93]. В. Давидов та О. Леонтьєв зазначали: «Особистість (педагог) має бути творчою («вільною») і талановитою діючою людиною, що створює нові форми суспільного життя» [5, с. 86].

На думку М. Бухаркіна, Е. Полат, М. Моїсеєва, щоб мати можливість знайти своє місце в про-

фесійній сфері, випускник педагогічного закладу вищої освіти має володіти такими якостями: гнучко адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях; самостійно та критично мислити; грамотно працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, використовувати аргументовані висновки для вирішення нових проблем); бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в колективі, в різних ситуаціях; уміти самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, культурного рівня; бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити.

Розв'язання проблеми формування готовності майбутнього вихователя до професійної діяльності можливе на основі принципу взаємодоповнюваності загальносоціального та індивідуально-особистісного становлення студента. На думку О. Пехоти, проблема підготовки майбутніх педагогів полягає в тому, щоб допомогти студентам педагогічних закладів вищої освіти опанувати вміння вибирати та реалізовувати визначений вченими зміст освіти в реальному освітньому процесі з урахуванням інтересів та здібностей учнів (вихованців). Окремі форми і методи навчання повинні створити умови для повноцінного творчого розвитку майбутніх педагогів, мотивувати їх до постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення.

На сьогоднішній день у педагогічній науці й практиці існує два концептуально відмінних підходи, в межах яких продовжують існувати та вдосконалюватись системи освіти, – стратегія формування та стратегія розвитку. Стратегією формування, за О. Пехотою, вважають педагогічне втручання ззовні у внутрішній світ дитини (учня, студента), нав'язування вироблених суспільством способів діяльності, оцінок, тоді як стратегія розвитку тлумачиться як розвиток особистісного потенціалу дитини (учня, студента), його самоактуалізація [2, с. 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання оновлення підходів до роботи з майбутніми фахівцями освітньої галузі на сьогодні недостатньо розроблені. У наукових працях І. Беха, І. Якиманської, В. Серікова, В. Рибалки та інших вчених обговорюються ідеї щодо поваги до особистості студента і визнання її унікальності; створення умов для співпраці та співтворчості викладача та майбутнього педагога, розвитку його креативності під час освітнього процесу та науково-експериментальної діяльності; впровадження дієвих методів та прийомів індивідуалізації навчання; діалогічного характеру лекцій, семінарів та практичних занять. На жаль, натепер відсутня цілісна система персоніфікації

фахової підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Метою статті є розкриття оновлених підходів до проведення семінарських занять зі студентами педагогічного закладу вищої освіти з метою їх творчого самовдосконалення та саморозвитку на основі особистісно орієнтованого підходу до організації освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Проблема гуманного, особистісно орієнтованого підходу до здійснення освіти не нова. Вона була висвітлена в працях Протагора («міра всіх речей – людина»), Сократа, Платона, Арістотеля, а також Плутарха, Сенеки та інших. Розквітом ідей гуманізму можна вважати епоху Відродження, яку пов'язують з іменами Т. Мора, Т. Кампанелли, Ф. Рабле, Я.-А. Коменського та інших. Їхні ідеї знайшли подальший розвиток у працях науковців нового часу: М. Монтеня, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці. У вітчизняній педагогіці гуманістична традиція знайшла втілення в роботах К. Ушинського, С. Шацького, П. Каптерева та ін.

У 50-ті роки ХХ століття гуманістичний підхід почали визначати як самостійний напрям у науці. Його представниками вважають А. Маслоу, Р. Мея, К. Гольдштейна, Дж. Олпорта, К. Роджерса, К. Хорні, Р. Бернса тощо. Вони вважали, що людина – це активна творча істота, яка впливає на свою долю; «відкрита можливість» самоактуалізації.

Сучасні вимоги до формування особистісного підходу визначено в дослідженнях Л. Проколієнко, В. Давидова, В. Моляко, І. Якиманської та інших. У 70–90-ті роки питання особистісного підходу порушувались у працях І. Беха, І. Кона, В. Сухомлинського, А. Петровського тощо.

У наш час ряд науковців висуває такі форми особистісно орієнтованого підходу: «особистісно-соціально-діяльнісний підхід» (О. Барабанщиков, М. Феденко); «принцип діяльнісно-особистісного підходу» (В. Андреев); «особистісно-діяльнісний підхід» (І. Зимня); «системний особистісно-діяльнісний підхід» (Л. Деркач); «індивідуально-особистісний підхід» (О. Савченко) тощо.

На думку ряд вчених, особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, що забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини і на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах існуючої освітньої системи [2].

В. Серіков убачає головну функцію особистісно орієнтованої освіти в забезпеченні особистісного розвитку кожного суб'єкта освітнього процесу, наполягаючи на визнанні за студентом права на самовизначення та самореалізацію в процесі